

EVALUERING FRA BØRNS VILKÅR • FEBRUAR 2023

Evaluering af projektet Egne børn i plejefamilier

STOP
SVIGT

Opsummering

Denne evaluering omhandler en indsats udviklet i forbindelse med projektet "Egne børn i plejefamilier", der gennemføres af Ikast-Brande kommune, med støtte fra Ole Kirk's Fond.

Formålet med indsatsen er at skabe større viden om de behov, plejefamiliernes egne børn har, og hvilken støtte plejeforældrene har brug for. I projektperioden (1. januar 2022 til 28. februar 2023) udvikles nye metoder, som skal støtte plejefamilierne og bidrage til en vellykket anbringelse, hvor også familiens egne børn er i trivsel. Konkret består indsatsen af en supervisionsmodel, hvor plejeforældre modtager supervision sammen med egne børn ud fra fem emner, som egne børn kan vælge imellem, og et dialogværktøj ("Kende-Venne-spillet"), som skal styrke dialogen og dynamikken i plejefamilier. På sigt skal projektet bidrage til at styrke rekrutteringen af nye plejefamilier og mindske risikoen for, at igangværende anbringelser afbrydes.

Evalueringen viser, at indsatsen i overvejende grad er lykkedes med at få egne børn i plejefamilier til at føle sig hørt og anerkendt for deres rolle og viden. Evalueringen peger på, at mange plejeforældre oplever, at indsatsen har bidraget til forbedret dialog med egne børn og dybere indsigt i deres oplevelser og trivsel. Der tegner sig dog ikke et entydigt billede af, hvorvidt plejeforældrene oplever, at indsatsen har forbedret deres egne børns trivsel, selvom størstedelen oplever, at indsatsen har medført, at de har et øget fokus på egne børn.

Evalueringen viser videre, at hovedparten af familieplejekonsulenterne oplever øget opmærksomhed på de egne børn og en generelt styrket dialog i familierne. De oplever desuden i overvejende grad, at indsatsens værktøjer har været anvendelige og lærerige i forhold til at støtte plejefamilierne, og at indsatsen har givet værdifulde indsigter i, hvilke værktøjer der er virksomme, og hvordan de understøtter plejefamilierne, særligt i relationen mellem egne børn og plejebørn.

Hovedparten af plejeforældrene og deres egne børn er overvejende positive ift. til fortsat at deltage i indsatsen, herunder supervisionssamtaler og workshops i projektets afdækkende fase. Det er dog værd at bemærke, at plejeforældre og familieplejekonsulenterne samtidig fremhæver, at indsatsen fremadrettet bør være mere fleksibel for at kunne tilgodese de enkelte familiers varierende støttebehov og forskelle i børnenes alder.

Anbefalinger

På baggrund af evalueringens resultater har vi en række anbefalinger til det videre arbejde. I dette afsnit præsenterer vi fire generelle anbefalinger, som løbende derefter suppleres af nogle specifikke råd og anbefalinger knyttet til hvert hovedafsnit (hhv. "plejeforældres egne børn", "plejeforældrene" og "familiekonsulenterne").

01

Der er behov for at skabe øget opmærksomhed blandt forældre og familieplejekonsulenter om plejeforældres egne børns oplevelser og behov

Plejeforældrene og deres egne børn har ofte væsentligt forskellige oplevelser af, hvordan det har været at være plejefamilie. Der synes derfor at være et stort potentiale i større inddragelse af egne børn i beslutninger og øget dialog om børnenes behov og trivsel.

02

Indfør fast tilbud om supervisioner, der tager højde for den enkelte families behov

Supervisionerne kan sætte gang i mange refleksioner og følelsesladede snakke. Derfor er det vigtigt med en fleksibel ramme for supervisionerne, der tager højde for, at familierne har varierende behov. Det er afgørende, at familierne ikke efterlades uden at få opfølgende supervision, hvor de kan følge op på de tematikker, de indledende supervisioner åbnede op for.

03

Indsatsen bør tage højde for, at forskellige aldersgrupper har forskellige behov

Egne børn dækker over en stor og divers gruppe med meget forskellige behov, hvilket der med fordel kan tages højde for. Egne børn, som er voksne og flyttet hjemmefra, oplever fx udfordringer ifm. plejeforældrenes rolle som bedsteforældre, mens meget unge børn har behov for at drøfte helt andre emner og på andre måder.

04

Sæt tidligt ind og følg op, så ingen står med uafsluttet sag

For at fremme den problemforebyggende effekt og relationen mellem egne børn, plejebørnene og plejeforældrene, bør indsatsen følge de egne børn så tidligt som muligt i plejeforløbet. De har brug for information og inddragelse helt fra starten, og at de udfordringer, der bliver taget op, bliver

fulgt helt til dørs. Det vil kunne komme hele plejefamilien til gode, idet egne børns trivsel og plejebørns trivsel går hånd i hånd.

Projektbeskrivelse

Omkring 1 pct. af alle 0-17-årige børn i Danmark er anbragt uden for hjemmet. Flere kommuner oplever dog udfordringer med at rekruttere nye, kvalificerede plejefamilier. En af barriererne for, at ressourcestærke familier vælger at blive plejefamilie, er hensynet til familiens egne hjemmeboende børn. I en videnskortlægning fra 2022, foretaget af Børns Vilkår, fremgår det, at mange egne børn i plejefamilier oplever negative kort- og langsigtede konsekvenser som følge af at få en plejesøskende¹.

For at imødekomme disse problemer blev der i perioden januar 2022 – februar 2023 gennemført et projekt finansieret af Ole Kirk's Fond med henblik på at skabe større viden om de behov, plejefamiliernes egne børn har, og hvilken støtte plejeforældrene har brug for. I projektperioden blev der udviklet og afprøvet nye metoder, der havde til formål at støtte plejefamilierne og bidrage til en vellykket anbringelse med øget fokus på plejefamiliens egne børns trivsel. Det blev derfor en indsats bestående af et dialogværktøj ("Kende-Venne-spillet") til styrkelse af dialogen og dynamikken i plejefamilier med egne børn samt en supervisionsmodel målrettet familieplejekonsulenter. "Kende-Venne-spillet" er et dialogspil, hvor kort inddelt i en række kategorier er designet til at stimulere og invitere til samtale og styrke den samlede familiedynamik i plejefamilierne. Det særlige ved supervisionsmodellen er, at den bygger på en række prædefinerede emner, som egne børn kan vælge at tale om. Det kunne f.eks. være "weekend og ferie" eller "konflikthåndtering". Dertil kommer, at supervision er med plejeforældrenes egne børn, der normalt ikke indgår.

På sigt skal projektet bidrage til at styrke rekrutteringen af nye plejefamilier og mindske risikoen for, at igangværende anbringelser afbrydes. Projektet afprøves i tre kommuner, Ikast-Brande, Vejle og Ringkjøbing-Skjern Kommune, hvor 10 plejefamilier fra hver kommune har deltaget. Supervision blev i de fleste tilfælde gennemført to gange i anden halvdel af 2022 med deltagelse af plejeforældre og egne børn af varierende alder.

¹ Egne Børn i Plejefamilier, *Børns Vilkår* 2022

Om evalueringens datagrundlag

Evalueringsens datagrundlag består af opfølgende interviews med 6 familieplejekonsulenter, 11 plejeforældre og 7 egne børn, surveybesvarelser fra deltagere efter både første og anden supervision samt et feedbackskema om "Kende-Venne-spillet". Der er sendt surveys ud til 30 plejefamilier i begge runder. Supplerende indgår data fra to erfa-netværk ifm. den endnu ikke afsluttede informationstourné rundt i landet. Data er indsamlet af Ikast-Brande Kommune og analyseret af Børns Vilkår.

Evalueringsdesignet kræver desuden præsentation af en række forbehold. For det første er 4 ud af 7 interviewede egne børn ikke hjemmeboende, men udeboende voksne børn som er flyttet hjemmefra, hvoraf flere selv har børn. Dette kaster dog andre interessante tematikker af sig, som vi skal vende tilbage til. For det andet varierer det, hvem der er til stede ifm. interviewene. For eksempel er der to interviews med egne børn, hvor deres kærestes, som *ikke* har deltaget i indsatsen, indgår. For plejeforældrene gælder det, at i ét interview deltager en forælder, som ikke har deltaget i supervisionssamtalerne, hvilket begrænser dennes perspektiver på indsatsen. For det tredje er der i flere tilfælde gået adskillige måneder mellem indsatsens afslutning og det opfølgende interview. Dette kan have en væsentlig betydning for deltagernes evne til at genkalde sig deres erfaringer. Sidstnævnte kommer blandt andet til udtryk i interview med de yngste egne børn, hvor flere giver udtryk for at have svært ved at huske supervisionen, og hvad der er blevet talt om. Slutteligt bør det nævnes, at analyserne af survey-delen beror på et relativt begrænset antal respondenter, der varierer mellem maks. 25 og ned til 14. For både egne børn, plejeforældre og familieplejekonsulenter falder antallet af respondenter mellem første og anden supervision.

Alt i alt udgør disse forbehold en begrænsning ift. evalueringens udsagnskraft.

Baggrund

Når et plejebarn indtræder i en familie, kan det være forbundet med store omvæltninger for plejeforældrenes egne børn. En af de vigtigste forudsætninger for en vellykket anbringelse i plejefamilier er, at de egne børn trives. I 2022 præsenterede Børns Vilkår en række resultater fra en omfattende videnskortlægning² om egne børn i plejefamilier, med det formål at afdække virksomme faktorer og indsatser i understøttelse af egne børns trivsel. Blandt hovedkonklusionerne er, at de egne børn ønsker mere inddragelse og information fra forældre og

² Egne Børn i Plejefamilier, *Børns Vilkår* 2022

fagpersoner gennem hele processen. Derudover mangler de anerkendelse for deres indsats og viden. Egne børns ofte store omsorgsarbejde for familien og plejebarnet anerkendes i for lav grad, og deres viden og stemme bruges ikke nok som ressource. Videnskortlægningen peger også på, at det kan være en lavthængende frugt at komme dette til livs, da fagfolk med blot lidt ekstra vedvarende og oprigtig opmærksomhed kan rykke markant ved trivslen. De egne børn har også brug for mere forberedelse og støtte for at være bedst muligt klædt på til at håndtere eventuelle udfordringer knyttet til det at være plejefamilie. Dette kalder på øget fokus fra forældre og fagpersoner for at skabe et trygt rum for dialog og deling af følelser og oplevelser.

Projektet har i vid udstrækning taget udgangspunkt i anbefalingerne fra Børns Vilkårs vidensnotat om egne børn i plejefamilier.

Projektet evalueres ud fra følgende 5 kriterier:

- 01 Oplever plejefamiliernes egne børn, at deres behov og erfaringer er blevet hørt og anvendt?
- 02 Oplever plejeforældrene, at projektet medvirker til at fremme dels deres egne børns trivsel og dialogen på tværs af familien, dels lysten til at være plejefamilie?
- 03 Oplever familieplejekonsulenterne, at projektets værktøjer øger opmærksomheden på egne børn og understøtter dialogen på tværs af familien?
- 04 Oplever familieplejekonsulenterne, at projektet har givet relevant og brugbar viden om virksomme elementer i indsatser rettet mod familiedynamikken i plejefamilier - herunder til at fremme relationen mellem egne børn og plejebørn?
- 05 Har mindst fem kommuner tilkendegivet interesse i et opskaleret, landsdækkende projektsamarbejde?

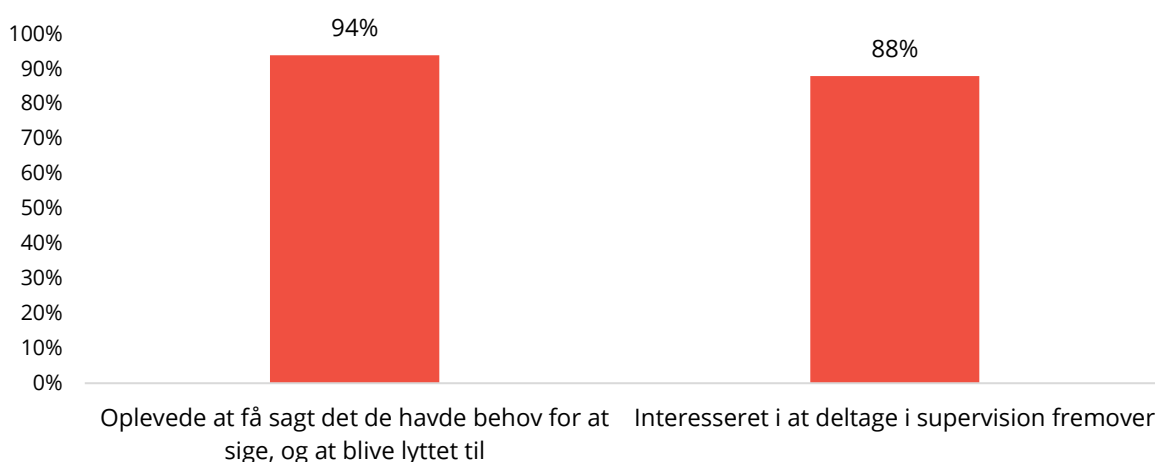
Plejeforældrenes egne børn

"Jeg er blevet mere skarp på, hvad er det, jeg gerne vil, og hvordan vil jeg gerne udtrykke det over for mine forældre. Samtidig giver det også en lettelse, at man får det sagt."

Følgende afsnit evaluerer, hvorvidt plejefamiliernes egne børn oplever, at deres behov og erfaringer er blevet hørt og anvendt. Evalueringen viser, at plejeforældrenes egne børn i overvejende grad føler sig hørt og anerkendt for deres rolle og viden. Forældre og familieplejekonsulenternes øgede fokus og oprigtige interesse i dem og deres trivsel opleves i høj grad som positivt.

De egne børns overordnede tilbagemeldinger er positive. Efter anden runde med supervision svarer hele 94 pct., at de i høj eller meget høj grad oplevede at få sagt det, de havde behov for at sige, og at de blev lyttet til. Endvidere svarede 88 pct. efter anden runde, at de i høj eller meget høj grad er interesserede i at deltage i supervision fremover.

Figur 1

Note: Opgjort på baggrund af andelen som til evalueringsspørgsmålene efter anden supervision har svaret i høj eller meget høj grad. (N=16).

Blandt de positive aspekter ved supervisionssamtalerne fremhæves særligt, hvordan de giver de egne børn følelsen af at blive lyttet til. Et barn beskriver: *"Man føler sig mere hørt. Det er noget, der betyder noget – at folk spørger en. At man bliver tænkt på."* Forskningen indikerer, at egne børn gerne vil inddrages og informeres, men også at de ofte tilsidesætter sig selv og undertrykker følelser og behov for at skåne plejeforældrene for yderligere pres³. At det ofte er plejebarnet, der løber med forældrenes og særligt familieplejekonsulenternes (FPK herefter) opmærksomhed, medvirker til, at supervisionernes fokus på egne børn har haft positiv betydning for de fleste af dem. Samme barn uddyber: *"Normalt så er det jo plejebarnet, der bliver talt med. Men det har også en betydning for os."* Andre fortæller, at supervisionerne har trænet deres evne til at udtrykke følelser og behov til

³ Egne børn i plejefamilier, *Børns Vilkår* 2022

deres forældre. Således svarer 75 pct. af børnene efter anden supervision, at de i høj eller meget høj grad oplever, at supervisionerne har bidraget til, at de har fået talt om, hvordan de har det.

Flere egne børn fortæller, at supervisionerne har gavnet hele familien og ikke blot dem selv. Til spørgsmålet "Oplever du, at supervision har bidraget til, at I som familie har fået talt sammen om, hvordan det er at være en plejefamilie?" svarer 63 pct, at det i høj eller meget høj grad er tilfældet. Dette er dog et fald fra runde et, hvor andelen er på 75 pct. Omvendt forbliver andelen, der svarer "i mindre grad" eller "slet ikke" stabil, og udgør 13 pct. efter både runde et og to. I interviewene fremhæves det bl.a., at supervisionerne har fremmet familiernes mulighed for konstruktiv og ærlig dialog. Et voksent barn fortæller at: *"[...] vi kom et spadestik dybere, end vi ellers har gjort."* Flere af børnene fortalte desuden, at supervisionerne åbnede for "dybere dialog" mellem forældre og egne børn. Eksempler på centrale emner, som dialogen har kredset om, er f.eks. børnenes behov for at blive prioriteret af forældrene, følelsen af at blive overset, ikke at føle sig lyttet til, eller plejebarnets påvirkning af familiodynamikker og relationer, som forældrene ikke altid er opmærksomme på. Som en af de voksne egne børn fremhæver, ville udbyttet dog have været større, hvis indsatsen havde foregået tidligere, mens barnet boede hjemme.

At supervisionerne har været i stand til at facilitere sådanne svære, men for mange givtige samtaler, vidner om, at indsatsen er et effektivt værktøj til at give de egne børn et tiltrængt talerør, der styrker mulighed for, at de føler sig hørt og føler sig som nogen, der kan bidrage med værdifulde indsigter. En vigtig pointe i den sammenhæng er, at interviews med voksne egne børn peger på de nye udfordringer, det kan give, når plejeforældrene bliver bedsteforældre, og der kommer børnebørn ind i familien. Det er vigtigt, at der bliver talt om disse nye dynamikker i familien, således der kan skabes og bibeholdes positive relationer, hvor der tages hensyn til både egne børn, plejebørn og egne børns børn.

Børnenes syn på FPK'ernes rolle

I interviewene fremhæver de egne børn, at FPK'erne spillede en nøglerolle i supervisionen som en form for "neutral part", der dog havde særligt fokus på, at egne børn skulle høres. Et barn beskriver betydningen af FPK'ernes tilstedeværelse således: *"Det kan godt gøre, at man bliver mere tvunget til at lytte. Også til de ting som kan være svære at snakke om [...]"* Børnene beretter om FPK'ernes rolle som fordrende for fælles etablering af et rum, der tilgodeså deres behov og anerkendte deres rolle og bidrag. Ligeledes bliver det udtrykt, at FPK'erne formåede at stimulere dialogen på en konstruktiv måde:

"Jeg synes, at det har fungeret godt, at man har haft en udefrakommende person inde til at styre formidlingsrollen og lige guide, men samtidig også give plads til, at der er mange følelser i rummet."

Flere peger på, at de prædefinerede emner, som familierne kunne vælge mellem, fungerede som en god samtalestarter og rettesnor for dialogen, der samtidig tillod fleksibilitet for familierne til at vælge det, som de fandt mest relevant. Blandt nogle af de interviewede børn og plejeforældre nævnes det dog, at det ville have været rart med muligheden for at vælge på forhånd med henblik på at kunne forberede og indstille sig på den forestående potentielt svære samtale.

"Kende-venne-spillet" og workshops

Af interviewene fremgår det, at en væsentlig del af de interviewede børn ikke har afprøvet spillet. Blandt dem som havde, var tilbagemeldingerne blandede men gennemgående positive, hvilket også stemmer overens med FPK'ernes indtryk. Ligeledes læner besvarelserne i feedback-smiley spørgeskemaet sig generelt til den positive side. Når der i skemaet spørges til, om de egne børn syntes spillet var sjovt, sætter majoriteten deres kryds i den mest positive tredjedel af svarspektret, der udgøres af en linje med en sur smiley i den ene ende og en glad smiley i den anden ende. Samme tendens gør sig gældende, når spørgsmålet lyder på, om spillet har fået dem til at lære hinanden bedre at kende i familien, dog i lidt mindre positiv grad.

Et barn fortæller, at spillet var sjovt, men fordi familien i forvejen havde en god dialog, var udbyttet begrænset. En anden var også meget glad for spillet, men efterspurgte flere spørgsmål, fordi spillet hurtigt blev udtømt. Et tredje udeboende barn, så spillet som *"omsonst"* for familier, hvor egne børn er udeboende, men som potentielt frugtbart, fx *"[...] hvis man får nye plejebørn ind. Fordi det kan være mindre hårdt at tale om tingene, hvis det er gennem et spil."* FPK'erne beskriver, hvordan spillet har åbnet op for dialogen i en del af de familier, som har afprøvet det. Omvendt erfarer det, at en del familier, og særligt dem med ældre egne børn, ikke har prøvet spillet. En væsentlig andel af de interviewede børn er voksne, og nogle endda med egne børn. Dette fremhæver flere som en grund til, at supervisionen, og særligt "Kende-venne-spillet", ikke fungerede optimalt for dem. Denne pointe kan genfindes hos flere af de ældre børn, hvilket taler for, at spillet og indsatsens primære målgruppe bør være hjemmeboende egne børn af plejeforældre.

Deltagelse i workshoppen med andre egne børn og plejeforældre, som var en del af projektets opstart, beskrives som en særdeles positiv erfaring. Et barn fortæller: *"Det var fedt på workshoppen, at der både var andre biobørn [egne børn], som man kunne spejle sig i, men at der også var nogle plejeforældre, som kunne sige nogle ting neutralt."* Workshoppen beskrives som en mulighed for at dele erfaringer med folk i øjenhøjde, der forstod, men også som et rum der gav øget indblik i plejeforældreperspektivet gennem de neutrale plejeforældres deltagelse. Det er væsentligt at fremhæve, at workshoppen ikke er en del af indsatsen som sådan, men derimod en aktivitet der var med til at kvalificere projektets opstart.

Råd og anbefalinger

"Det har været godt, at der har været en så oprigtig interesse i at høre vores perspektiver."

- 01 Resultaterne i dette afsnit peger på, at indsatsen overordnet set er lykkedes med at få plejefamiliernes egne børn til at føle sig hørt ved i højere grad at sætte deres erfaringer og viden i spil.
- 02 Der er et udbredt ønske om fortsatte supervisioner og en systematisering af indsatsen. Det er dog afgørende, at indsatsen målrettes de hjemmeboende børn og gerne tidligst muligt i plejeforløbet for at øge det problemforebyggende potentiale.
- 03 "Kende-venne-spillet" og workshop-formatet evalueres overvejende positivt af de egne børn, men spillet kan med fordel udvides med flere og aldersdifferentierede spørgsmål, og det kunne overvejes at gøre workshoppene til en del af selve indsatsen

Plejeforældre

I dette afsnit evalueres, hvorvidt plejeforældrene oplever, at projektet medvirker til at fremme dels deres egne børns trivsel og dialogen på tværs af familien, dels lysten til at være plejefamilie. Evalueringen viser, at indsatsen i vid udstrækning har styrket plejeforældrenes fokus på deres egne børns trivsel, mens der er mere blandede oplevelser af, hvorvidt børnenes trivsel (allerede nu) er steget som følge af indsatsen. Hovedparten af forældrene oplever desuden en positiv indflydelse på dialogen i familien og lysten til at være plejefamilie. Dette er kun i mindre grad tilfældet i de familier, der i forvejen oplever at have god dialog og stort mod på plejegerningen. Dette indikerer, at udbyttet vil være større i de mere udfordrede plejefamilier.

Plejeforældrene udtrykker en generelt høj grad af tilfredshed med indsatsen. Særligt bemærkes det, at indsatsen har medvirket til, at forældre oplever et øget fokus på egne børns trivsel både fra egen og kommunal side. Dette bakkes op af, at 100 pct. af adspurgte plejeforældre efter anden supervision svarer, at supervisionen i høj eller meget høj grad har bidraget til at styrke fokus på egne børns trivsel. En plejeforælder siger: *"Jeg synes, at det er godt, at der er kommet fokus på det emne. Det er det allerbedste ved det. Det har manglet tidligere."* Flere plejeforældre nævner endvidere, at de vil holde fast i dette øgede fokus, og at det er deres håb, at kommunerne vil gøre det samme. Det er endnu uklart, om dette fokus på sigt også kan oversættes til en oplevelse af øget trivsel blandt plejeforældrenes egne børn. Det er dog værd at bemærke, at selvom de fleste plejeforældre ikke beretter om et markant skel mellem før og efter indsatsen, er den generelle oplevelse, at børnene har nydt godt af et øget fokus, der har fået dem til at føle sig hørt og anerkendt. Dette er

særligt vigtigt, fordi forskningen peger på, at mange egne børn i plejefamilier netop oplever at mangle anerkendelse og lydhørhed fra forældre eller FPK'er⁴.

Der er blandt plejeforældrene (og deres egne børn) et gennemgående ønske om at få mulighed for at forberede sig inden samtalen, f.eks. ved at vælge emnet for supervisionssamtalen nogle dage forinden fremfor på dagen. På den måde kan man kvalificere samtalerne ved at øge børnenes mulighed for at nå at tænke over spørgsmålene og derved øge deres engagement til supervisionerne. Plejeforældrene udtrykker ligeledes i overvejende grad, at oplevelserne med "Kende-venne-spillet" var positive, men at spillet udtømmes for indhold for hurtigt, hvorfor en udvidelse ville være oplagt.

Plejeforældrene oplever generelt ikke, at indsatsen har haft en stor betydning for trivslen i deres familier, selvom de har været glade for at deltage. En forælder fortæller: *"Nej ikke ift. trivsel. Men ift. opmærksomhed og bevidsthed, så har der været et før og et efter"*. Flere forældre fortæller videre, at deres udbytte af supervisionssamtalerne og spillet kan have været begrænset af, at de i forvejen oplever, at familien har en velfungerende og god dialog, hvorfor samtalerne ikke nødvendigvis affødte nye perspektiver. Omvendt nævner flere, at de ser et større potentiale for indsatsen for familier med tungere udfordringer eller som en forebyggende indsats.

Flere plejeforældre udtrykker et ønske om et kortere interval mellem supervisionerne, fordi en lang pauseperiode "gør det svært at holde tråden i det", mens andre ønsker et længere interval. Dette peger på behovet for en mere fleksibel indsats, der er tilpasset den enkelte families kontekst, hvilket også kan genfindes hos flere plejeforældre, egne børn og FPK'erne, der giver udtryk for, at intervallet bør afhænge af familiens behov. F.eks. kunne nye plejefamilier eller plejefamilier med tungere udfordringer i udgangspunktet have hyppigere supervisioner. Slutteligt bør det nævnes, at de mest positive tilbagemeldinger fra plejeforældre kommer på baggrund af deltagelsen i workshoppen. Workshoppen tilbød til manges begejstring et rum, hvor plejeforældrene kunne mødes og spejle sig i hinandens oplevelser og følelser. Dette selv om workshoppen som nævnt ikke er en del af selve indsatsen.

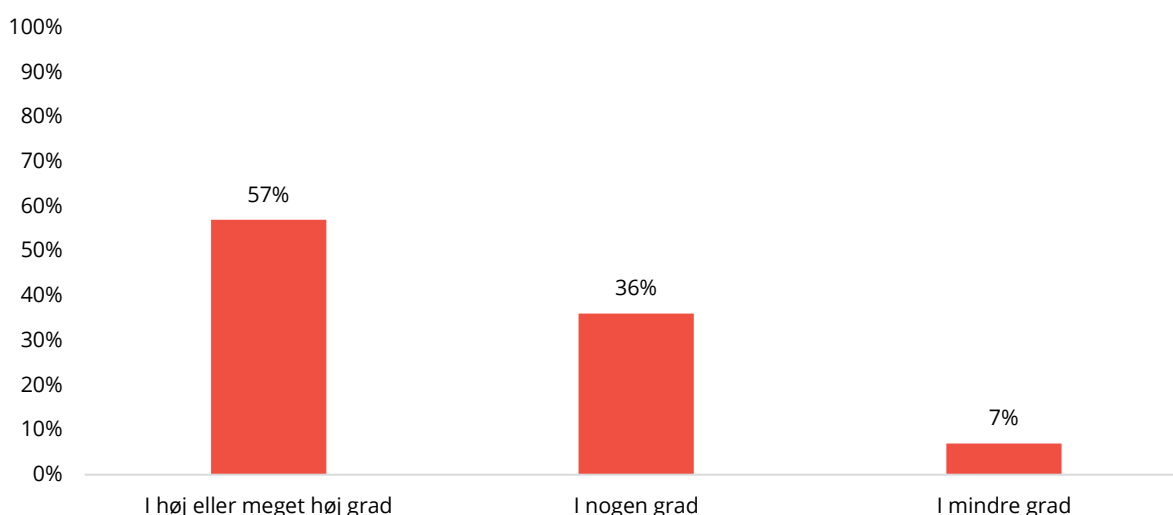
Dialogen i familien

Forskning peger på, at åben og vedvarende dialog mellem forældre og egne børn kan bidrage til egne børns trivsel og tryghed i familien⁵. Indsatsens potentiale ift. at forbedre plejefamiliernes dialog er derfor et væsentligt aspekt at sætte fokus på. Blandt de adspurgte plejeforældre svarede 57 pct., at supervisionen med egne børn i høj eller meget høj grad har bidraget til, at familien får talt mere/bedre sammen om, hvordan det er at være en plejefamilie. 7 pct. oplever, at dette i mindre grad er tilfældet.

⁴ Egne børn i plejefamilier, *Børns Vilkår* 2022

⁵ Thompson et al., 2016

Figur 2: Oplever du, at supervision med egne børn har bidraget til, at I som familie får talt mere/bedre sammen om, hvordan det er at være plejefamilie?

Note: Svarfordeling efter anden runde. (N=14).

Selvom denne svarfordeling ikke er entydig, er det dog størstedelen, som svarer positivt.

Et plejeforældrepar forklarer den begrænsede påvirkning af familiens dialog med, at de i forvejen oplever den som værende meget åben og god. En anden plejeforælder, der oplever positivt udbytte, forklarer: *"Forskellen har været det her med fokus på at få snakket med dem [de egne børn] om det gode og det mindre gode. Det har skabt mindre berøringsangst [...]"* Blandt dem, som har oplevet positive effekter på familiens dialog, fremhæves det, at både spillet og supervisionerne har skabt nye rum for svære samtaler og banet vejen for en mindsket berøringsangst og dermed i højere grad ladet plejefamilierne tage disse dialoger med videre i dagligdagen. Nogle forældre fortæller, at deres børn har overrasket dem ved f.eks. at åbne op for ting, de intet vidste om. Andre beretter, at de ikke oplevede decideret nye eller overraskende emner blive taget op, men at samtalerne kunne støtte dem i at få usagte, men ofte indforståede, forhold italesat. Afslutningsvis påpeger flere, at det også kunne være frugtbart at lade plejefamiliernes egne børn tale alene med FPK'erne, da de så ville kunne tale mere frit, end de gør med forældrene.

Lysten til at være plejefamilie

Hverken resultater fra spørgeskema eller interviews tegner et entydigt billede af, hvorvidt indsatsen har øget lysten til at være plejeforælder. Blandt de plejeforældre, der har besvaret spørgeskemaet, svarer 54 pct., at supervisionen i høj eller meget høj grad har givet ny energi og lyst til familieplejearbejdet. For 8 pct. er dette i lav grad eller slet ikke tilfældet. I interviewene beretter flere, at indsatsen ikke har rykket deres lyst nævneværdigt, fordi de i forvejen oplever en stor lyst til at være plejeforælder. Andre fortæller, at lysten ikke som sådan er steget, men at

indsatser som disse motiverer dem, og at de endda nu kan føles nødvendige. Der er også eksempler på forældre, der mere direkte oplever, at indsatsen har styrket deres lyst. Tendensen blandt plejeforældrene er, at nogle oplever en øget lyst, mens andre ikke gør. Fælles for dem er dog, at de i overvejende grad, omend på forskellige punkter, har taget positive erfaringer med fra deltagelsen i indsatsen. Det illustreres godt af survey-svarene, hvor 85 pct. af plejeforældrene svarer, at de i høj eller meget høj grad er interesseret i fremover at deltage i supervision med egne børn.

Råd og anbefalinger

- 01 Der bør være fleksible rammer for indsatsen, idet familiernes behov for pause mellem supervisionerne varierer.
- 02 Flere forældre påpeger, at familiernes egne børn formentlig også kunne have gavn af supervisionssamtaler uden forældrene, da det ville tillade dem at åbne endnu mere op.
- 03 Der bør gives mulighed for, at plejefamilierne kan vælge et emne for supervisionen flere dage forinden, for at give dem, og især egne børn, mulighed for at forberede sig.

Familieplejekonsulenter

Dette afsnit evaluerer, om familieplejekonsulenterne oplever, at projektets værktøjer øger opmærksomheden på egne børn og understøtter dialogen på tværs af familien, samt hvorvidt de oplever at have fået relevant og brugbar viden om virksomme elementer i indsatsen. Evalueringen viser, at familieplejekonsulenterne i vidt omfang oplever en øget opmærksomhed på egne børn og styrket dialog i familierne. De oplever i overvejende grad, at indsatsen har givet værdifulde indsigter i, hvilke værktøjer der er virksomme, og hvordan de understøtter plejefamilierne og i særdeleshed relationen mellem egne børn og plejebørn. Det fremhæves som særligt vigtigt, at indsatsen fremadrettet er fleksibel og tager højde for de enkelte familiers behov og aldersspredningen blandt børnene.

Indledningsvis bør det bemærkes, at 100 pct. af FPK'erne efter anden runde supervision finder supervisionsmodellen hjælpsom, hvilket indikerer en udbredt tilfredshed med projektet og dets værktøjer. I fokusgruppeinterviewene er tilbagemeldingerne også overordnet set positive, men der fremhæves vigtige nuancer og perspektiver på indsatsens indhold og virkning.

Øget opmærksomhed på egne børn

Blandt de adspurgte FPK'er svarer 86 pct., at de i høj eller meget høj grad vurderer, at supervisionen har bidraget til at styrke fokus på egne børns trivsel. Der lægges vægt på, at supervisionerne har forøget deres generelle fokus på egne børn og deres plads i familien som helhed. Nogle FPK'er udtrykker endda overraskelse over, at der ikke har været fokuseret mere på egne børn før, da det nu synes at være et oplagt fokusområde. Flere fortæller desuden, at de føler sig forpligtet til at videreføre dette nyhvervede fokus. Samlet set indikerer data, at det – for mange – nyhvervede fokus på plejeforældrenes egne børns trivsel går hånd i hånd med en erkendelse af, at denne trivsel kan komme ikke blot børnene selv, men hele plejefamilien og dermed også plejebørnene til gode.

Understøttelse af dialog på tværs af familien

Tilbagemeldingerne i forhold til supervisionens evne til at understøtte dialog i familien er blandede. 68 pct. af de adspurgte FPK'er svarer, at supervisionen i høj eller meget høj grad har bidraget til at styrke dialogen på tværs i plejefamilien, hvorimod 18 pct. oplever det i nogen grad, mens 14 pct. slet ikke eller i lav grad oplever det (se figur 3). Fra fokusgruppeinterviewene med FPK'erne berettes det, at supervisionerne skabte rum for, at familierne kunne tilføje flere lag til nye eller allerede eksisterende samtaler og udfordringer. En FPK'er fortæller, at hendes klare oplevelse var, at familierne i forvejen havde en høj grad af fokus på deres egne børn, men at indsatsen har hjulpet dem med at skabe en dybere forståelse og øge fokus endnu mere. Som nogle af de egne børn også nævner, "tvinger" formatet familiemedlemmerne til for alvor at lytte til hinanden. Dette kan åbne for anderledes perspektiver eller bringe helt nye tematikker frem i lyset. I den forbindelse svarer 64 pct., at de oplever, at supervisionen har bragt nye erkendelser til plejefamilien. 23 pct. oplever ikke dette som værende tilfældet.

Figur 3

Note: Tabellerne er udtryk for spørgsmålenes svarfordelingen efter anden runde. (N=22)

På linje med resultaterne fra afsnittet om plejeforældrene kan det forhold, at nogle af familierne oplever, at de i forvejen har sunde relationer og rum for åbne dialoger, spille en rolle her. Dette styrker indikationen af, at indsatsen kan have større potentiale i forebyggende regi eller hos familier med mindre åben dialog og/eller større udfordringer. Slutteligt udtrykkes det blandt FPK'erne, at indsatsen ifølge deres vurdering har givet mange familier bedre dialog og familiedynamik, men at dette formentlig ikke kan betragtes som varigt.

FPK'ernes viden om virksomme elementer i indsatser rettet mod familiedynamikken i plejefamilier

FPK'erne giver i interviewene udtryk for en række læringspunkter, de tager med videre fra projektet. Det fremhæves blandt andet, at de prædefinerede emner og inspirationsspørgsmål har været et godt udgangspunkt for facilitering af dialogen, samt at indsatsens generelle børnefokus har været gavnligt og, for mange af FPK'erne, en øjenåbner. En FPK beretter f.eks. om overraskelsen ved at erfare, at mange egne børn betragter deres hjem som en arbejdsplads, og at der derfor ligger en vigtig opgave i at hjælpe børnene med at gøre op med denne følelse. En anden FPK beskriver sine erfaringer således:

Egne børn synes, at det er rart at blive spurgt af mig som konsulent: "Har du en idé til, hvis nu jeg skal ud i en ny plejefamilie, og de skal have et nyt barn? Hvad kan du så lære mig? Hvad ville have været vigtigt for dig at være inddraget i, da der skulle flytte et plegebarn ind hos jer?" – så føler de sig betydningsfulde. Og de kommer faktisk med nogle ting, hvor jeg tænker, at det ville jeg, som voksen overhovedet ikke tænker, var vigtigt.

Ovenstående indikerer, at FPK'erne med de nye værktøjer i højere grad formår at anerkende plejeforældrenes egne børn og deres viden – ikke mindst som en værdifuld ressource for deres eget arbejde. Derudover giver flere udtryk for, at de fremadrettet vil have øget opmærksomhed på at se disse børn som en del af familien som en helhed og deres trivsel som en forudsætning for, at familien kan fungere optimalt som plejefamilie.

At skabe et virksomt og fleksibelt tilbud kalder på, at der tages højde for børnenes alder. Yngre børn havde ifølge nogle FPK'er f.eks. svært ved at deltage koncentreret igennem hele supervisionssamtalen, mens der er eksempler på, at ældre børn blev og snakkede videre med forældrene efter supervisionens afslutning. Flere plejeforældre ser det desuden som vigtigt, at FPK'erne klædes tilstrækkeligt på til at arbejde med plejeforældrenes egne børn på tværs af

aldersgrupper. I plejefamilier med stor aldersspredning blandt egne børn stiller det også krav til supervisionens format. Det kan i sådanne tilfælde synes nødvendigt at tilpasse og justere formatet til at skulle fokusere på flere børn. Det kunne f.eks. gøres ved at aldersdifferentiere supervisionsspørgsmålene, eller på forhånd aftale at der fokuseres mere på ét af børnene ad gangen.

En anden pointe, som især plejeforældrene også nævner, er, at det fremadrettet er vigtigt med en fleksibel ramme for supervisionerne grundet familiernes varierende behov. Et vigtigt opmærksomhedspunkt i den henseende er, at når man først tager hul på supervisionerne, skal de følges op på efter behov. Nogle familier vil fint kunne klare sig med lange intervaller mellem supervisioner, mens andre vil have behov for hyppigere samtaler. Fordi indsatsen potentielt kan åbne for følsomme emner og konflikter, der har ligget latent, er det afgørende, at familierne ikke oplever at blive efterladt med uafsluttet sag, eller at der går så lang tid mellem supervisionerne, at refleksionerne går tabt.

Forbedring af relationen mellem plejebørn og egne børn har været et fokusområde i indsatsen. Ønsket om dette er funderet i forskning, der peger på, at relevant information og inddragelse af egne børn kan påvirke relationen mellem dem og plejebørnene positivt⁶. Adspurgt om dette oplever FPK'erne i overvejende grad det som værende lykkedes. Én peger på, at relationen mellem børnene i en plejefamilie er blevet bedre grundet den information, de har fået fra f.eks. samtaler eller spillet, og som har skabt mere åben dialog og mulighed for at sige fra. En anden oplever det samme men på en mindre konkret måde. Her tales der om, at børnenes *"mentaliseringssevne og rummelighed"* og dermed fundamentet for en god relation til plejebarnet styrkes ved at anerkende og favne plejeforældrenes egne børn i de svære følelser, de måtte have omkring plejebørnene.

Råd og anbefalinger

- 01 Det er afgørende at følge op på supervisionerne, så ingen familier efterlades med uafsluttet sag.
- 02 Indsatsen bør tage højde for aldersforskelle blandt de egne børn og klæde familieplejekonsulenterne på til at hjælpe plejefamilier med flere og aldersvarierende egne børn.

⁶ Egne børn i plejefamilier, *Børns Vilkår* 2022

03 Overvej at omdøbe "supervision" til f.eks. "inddragende samtale" for at tydeliggøre indsatsens indhold og formål.

Interessen for opskalering

Det sidste og evalueringspunkt går på, hvorvidt mindst fem kommuner har tilkendegivet interesse i et opskaleret, landsdækkende projektsamarbejde i forbindelse med en informationsturné, hvor der afholdes oplæg for en række kommuner. Ved deadline for indlevering af data til evalueringen er informationsturnéen fortsat undervejs. Der foreligger således udelukkende data fra erfra-netværkene i Sønder- og Østjylland.

Deltagerne på de to afholdte netværksmøder har alle tilkendegivet, at de "i høj grad" eller "i meget høj grad" har fået relevant viden fra oplæggene. Dertil har langt de fleste deltagere tilkendegivet, at de er interesserede i at modtage mere information om projektets resultater og i at få mere information om mulighederne for at deltage i et projektet med fokus på udbredelse af projektets resultater.

Således er der positive indikationer på, at projektet er nået i mål med det sidste evlaueringspunkt, men det bør understreges, at der skal analyseres og indsamles data fra de resterende netværk, før end disse resultater kan bekræftes mere bredt. Af samme grund er der ikke knyttet råd og anbefalinger til dette sidste afsnit.

Litteratur

Egne Børn i Plejefamilier, *Børns Vilkår*, 1-23

Thompson, H., McPherson, S., & Marsland, L. (2016). 'Am I damaging my own family?': Relational changes between foster carers and their birth children. *Clinical child psychology and psychiatry*, 21(1), 48-65.

Kolofon

Februar 2023

Analyseansvarlig: Jesper de Hemmer Egeberg

Tekst og analyse: Jesper de Hemmer Egeberg & Emil Borgselius

Redigering og korrektur: Johanne Bønløkke Høgfældt